

(ياسى 7 – بەتتە)

(9) جۇڭخۇا ۇلتى ورتاق تۇلعا تانىمىن
بەرىك ورنانىپ، ۇلتىتار نىتىماغمىن،
ءدىن جارا-سىمدىلىغمىن جەبەۋ

ۇلتىتار نىتىماغمىن نىعايتۇ.
“ۇلتىتار نىتىماغمىنلىك بە-رەكەلى شاڭغىراى” جانە ۇلتىتار نىتىماغى بىرلەسكەن دوستىق قىمىلنى ىشكەرلەي ورىستەتىپ،
از ۇلتنىڭ كەڭىنەن ارالاسۇن، جان – جاقىنى شىتەسۇن،
تەرەڭ توعسۇن جەبەسۇ.
ۇلتىتار نىتىماغى ،العباسارلىمى ۇكىت – تارىيەسەن جانە ۇلتىتار نىتىماغى،
العباسارلى-ھىندا ۇلكىلى ورىن قۇرۇ قىزمەتىن ىشكەرلەي ورىس-تەتىپ، ۇلتىتار نىتىماغى،
العباسارلىغىندا مەھملەكتەكتىك ۇلكىلى رايوندى بەلسەنە قۇرۇ.
از ۇلت ءوزارا كە-رىككەن قوعامدىق قۇربلىپىدى جانە الھۇمەتتىك اۋماق ورتاسى قۇربلىسىن كۇش سالا ىلگەرلىتەيپ،
از ۇلت ھالقى تۇسقانداي سۇيىسەندىشلىك ورناتقان،
ءوزارا قارايبالاستىن تاماشا ورتا قالىپتاستىرۇ.

ءدىن تاتۇلغىن، جارسامھىدلىغمىن جەبەۋ.
بارتىپ-نىڭ ءمەن قىزمەتى جولىنىدەڭى نەگىزگى باغمىتىن جايپاي دايەكتىلىكەندىرىپ،
زاڭدىلارنى قورعاۋعا، زاڭ-سىزدارىن تەجەۋگە، ۇشقارلىقتى اۋىزدىقتىعاۋعا، سىنلاپ كررۇگە قارسى تۇرۇعا،
قىلمىسقا سوققى بەرۇگە تاباندى بولپ،
لەلمىزدە ءندىدى جۇڭگوشا-لاندىرۇ بەتاللىسنا تاباندى بولپ،
ءندىدى سوتسە-بايلىستىك قوعامعا ۇيلەسۇگە بەلسەنە جەتەكتەۋ.
دىنىگە سەندەتىن بۇقارانىڭ قالپىتى ءمدىي قاجەتى مەن قالپىتى ءندىي قىمىلدارىن زاڭ بويىنىشا قامتاماسز ەتسپ،
ءندىي قىمىل ورنىندارى مەن ءندىي قىمىل شارىت – جاعدايلارنى ۇزدىكىسىن جاقسارتىپ،
ءندىي قايراتكەر-لەرگە قاقمورلىق جاساۋدى جانە ولاردى ياۋلۇدى كۇشەيتۇ.
ءمدىن سىستەرىن زاڭ بويىنىشا باسقارپ،
“ۇشقارلىقتى الاستاۋدى” ۇزدىكىسىز تەرەڭدەتە ىلگە-رىلەتىپ، رايونىمىزداعى ءمدىن جارسامھىدلىغىنىڭ تاما-شا جاعدايىن ۇزدىكىسىز بەكەمدەۋ.

شىنجاڭدىكى مادەنىيەتپەن نارلەندىردۇدى ىلگەرد-لەتۇ.
شىنجاڭدىكى مادەنىيەتپەن نارلەندىرۇ ىنچىنەرىيا-سى جوباسىن اتقارۇ.
جۇڭخۇانىڭ تاڭداۋلى ءاستۇرلى مادەنىيەتنىڭ مەكتەپتەرگە كىرۇن، وتباسىلارعا كىرۇن، الھۇمەتتىك اۋماققا كىرۇن ىلگەرلەتۇ.
تارىخى مادەنىي مەسكەرلىكىشى ورنىندارىن قورعاۋدى، پايدالانۇدى جانە مۇراجاي قۇربلىسىن كۇشەيتىپ، تارىخقا ءتىل ءېتىتىرىپ،
مادەنىيەت مۇرالارنى سويلەتۇ.
مادەنىيەتتىن قىزمەت كورسەتۇ نورىن كەمەلەندىد-رىپ، ادەبىيەت – كوركەمونەر سارا تۇتىندىلارى سىرا-تەڭكياسىن اتقارپ، مادەنىيەتەرەكشىلىگى ايقىن، مەم-لەكەت دارەجەلى ساياحات، سەيىل – سەرۋەن قالا-لارنى جانە كوشەلەرىنەن ءېىر توپىن قالىپتاستىرىپ، بۇقارالىق مادەنىيەت قىمىلدارىن كەڭىنەن ورىستەتۇ.

(10) خالىققا ئىيمىمدى ىنچىنەرىيالاردى ۇزدىكك
سىز ىلگەرلىنەنپ، خالىق تۇرمىسىن كۇش سالا

قاماتاماسز ەتۇ جانە جاقسارتۇ
حالىق ورەك ەتكەن داۋمدا يدەياسىن بەرىك ورنال-تىپ، نازارىدى خالىق قۇرامى ەك اسىعاتىن،
ەك اۋىيىم-دايتىن،
ەك كوكسىتىن ماسەللەلەردى شەشۇگە شوغىرلا-دىرىپ،
ءوز دارەجەلەسندەڭى قازىنالىق شىعەسىنىڭ %70تىن استامىن خالىق تۇرمىسىن قامتاماسز ەتۇگە جانە جاقسارتۇعا جۇمىساۋعا تاباندى بولپ،
“خالىققا ئىيمىدى 10 ىنچىنەرىيانى” ىشكەرلەي اتقارپ،
از ۇلت بۇقاراسى-نىڭ تابىس سىزىمىنىڭ، باقت سىزىمىنىڭ،
ھاۋىپسىزدىك سەزىمىنىڭ اناعۇرلىم نىعايۇننا، اناعۇرلىم مۇمكىندىك جاساۋ.
ەتلىۋىنە، اناعۇرلىم باياندى بولۇنما مۇمكىندىك جاساۋ.
جۇمىستاندىرۇدى كەڭەيتىۋى ىنچىنەرىياسىن اتقارۇ.
جۇمىستاندىرۇدىڭ اناعۇرلىم بەلگىسىن ساياساتىن اڭ-قارپ،
قالا مەن اۋىلدىاعى ارتىق ەڭبەككۇشتەردىڭ، جوعارى مەكتەپتەن وقۇ تاۋىسقان وقۇشلاردىڭ،
قو-سىننان بوساعان اسكەرلەردىڭ، قىينىشلىعى بار بۇقا-رانىڭ جۇمىستانۇىن كورنەكتىلەندىرە وتىرىپ ويداعى-دايى مقىتى يگەرپ، قۇربلىس سالاسىنداغى تەخنىك جۇمىس تۇرلەرەنەن 3 جىلدا 200 مىڭ ادامدى كاسىپ-تىك شەبەرلىككە باۋلىپ جۇمىستاندىرۇ ارەكتەن جال-ھاستى ىلگەرلەتتىپ، سولئۇستىك شىنجاڭ كاسىپ سا-لاسىنىڭ وڭتۇستىك شىنجاڭ ەڭبەككۇشتەرىن جۇمىس-تانۇعا جەتەكتىتەۋ جوسپارىن باستاپ اتقارپ،
ەڭبەك قابىلەتى بار ءازىر ادامدى تۇراقى جۇمىستاندىرۇعا قۇلىشىنۇ.
قالا – قالااشتقاردا جاتخادان 460 مىڭنان استام ادامدى جۇمىستاندىرۇعا، اۋىل – قىستاققاعى ارتىق ەڭبەككۇشتەن 2 مىلليون 700 مىڭنان استام ادامدى (رەت) باسقا سالاعا ويىستىرىپ جۇمىستان-دىرۇعا قۇلىشىنۇ.

كىرىستى ارتتىرىپ، بايۇعا جەتەكتەۋ ىنچىنەرىيا-سىن اتقارۇ.
تۇرعىنداردىڭ تۇتىنۇ قابىلەتن جوعارد-لاتۇعا ئىيمىدى تابىس بولسى ءۇتوزىمىن كەمەلدە-دىرىپ، تومەن كىرىسىلەر شوغىرنىڭ كىرىسىن كوپ ارنايمەن كوپەيتىپ،
ورتا كىرىسىلەر شوغىرن كەڭەيد-تىپ،
قالا، اۋىل تۇرعىندارىنىڭ كىرىسى مەن ەڭبەك-تابىسىنىڭ ارتتۇ ەكونوميكانىڭ ارتۇننان تومەن بول-ماۋعا شىنايى كەپىلدىك ەتۇ.

وقۇ – اعارتۇدىڭ دەڭگەيىمىن جوعارىلاتۇ ىنچە-نەرىياسىن اتقارۇ.
مەھملەكتەتە ءېىر تۇتاس قولدانلانتىن ءتىل – جازۇ تارىيەسىن جالپى بەتتىك كۇشەيتىپ، مەكتەپكە دەيىنگى تارىيەنى جالبىلاستىرىپ، جالبىعا ئىيمىدى ەتىپ دامتۇداعى كەستىنىكتەردى بەكەم-دەپ، مەكتەپكە دەيىنگى 4 – جاستاعى بالالاردىڭ “بالاباقشاعا كررۇگە تىيىستىلىرىن تۇڭكەل كىرگىزىۋگە” شىنايى كەپىلدىك ەتۇ. مىندەتتى وقۇ – اعارتۇدا وقىتۇ شارىت – جاعدايىن جاقسارتىپ، مىندەتتى وقۇ – اعارتۇ-

دىڭ ساپالى، بىركەلكى دامۇىن جەبەۋ.
ورتا مەكتەپ ساتسىنىداغى مەكتەپتەردى اۋان ءتۇرلى باعستا دامۇعا نىتىلاندىرۇ.
كاسىپتىك وقۇ – اعارتۇدى رەفورمالاۋ-دى، دامتۇدى ىلگەرلەتەپ، كاسىپتىك وقۇ – اعارتۇ مەن ادەتتەڭى ورتا مەكتەپتەردىڭ توعسۇن، ءوند-رىس پەن وقتۇدىڭ توعسۇن، مەكتەپ پەن كاسىيو-رىنىنىڭ سەلبەستىگىن تەرەڭدەتۇ.
جوعارى وقۇ – اعارتۇدىڭ مازمۇنىدى دامۇىن جەبەپ، شىنجاڭ داشۇەسىنىڭ جاڭما مەكتەپ اۋماعى قۇربلىسىن اياق-تاقتۇ،
ھوتان شۇەيۋانىنىڭ قۇربلىسىنا قولداۋ كورسەتۇ.
جوعارى وقۇ – اعارتۇدىڭ جالبىلىق قۇاتىن ورنىقتى قادامىمەن جوعارىلاتىپ،
ەرەكشە ئېلىم بەرۇدى، ارنايى ئېلىم بەرۇدى قاتناماسز ەتۇ مەھانىزىمىن كەمەلدەندىرىپ، قىينىشلىعى بار وتپاستىنداغى وقۇشلارعا كومەكتەسۇ سەرىپىنىن ارتىد-رىپ، بارلىق بالانىڭ وقىتىن وقۇي بولۇنما، جاقسى وقۇعا تۇسۇنە،
ءادىل ءازى ساپالى وقۇ – اعارتۇدان يىڭلىكتەنئۇنەنە مۇمكىندىك جاساۋ.

جالپى خالىقتىڭ سالاماتتىعى ىنچىنەرىياسىن اتقارۇ.
قالا، اۋىل تۇرعىندارىنىڭ دەنساۋلىغىن تەك-سەرۇدى ۇزدىكىسىز ورىستەتىپ، جاڭا داۋىردەڭگى وتانىشلىدىق تازالىق ارەكتەن ىشكەرلەي ورىستەتۇ.
اۋرۇدىڭ دىنن الۇ جانە ونى تىزگىندەۋ جۇيەسىن، الھۇمەتتىك دەنساۋلىق ساقتاۋعا قاتىستى تونەنەشە جاعداي بويىنىشا زاتتىق ماتەريالەپەن قامتاماسز ەتۇ جۇيەسىن كەمەلدەندىرىپ،
اۋرۇدىڭ دىنن الۇ جانە ونى تىزگىندەۋدەڭى
از دارەجەلى ورتالىقتارىنىڭ قۇ-ربلىسىن كۇشەيتىپ،
مۇرىجىنىڭ، وڭتۇستىك، سول-تۇستىك شىنجاڭنىڭ مەدىتسىنالىق بايلىقتارىن ۇيلە-سىپىدى ورنالاستىرۇ.
نەگىزگى ساندىغى دەنساۋلىق ساقتاۋ بايلىقتارى ۇسىنىلىمىن ارتتىرىپ،
3 دارەجەلى مەدەۋ – دەنساۋلىق ساقتاۋ بويىنشا قىزمەت كورسەتۇ تورىن جانە دارەجە بويىنىشا دياگنوز قويۇ،
مەدەۋ جۇيەسىن كەمەلدەندىرىپ،
“يىتتەرىنەت + مەدەۋ” جانە السى ارالىقتان مەدەۋ قىزمەتىن ىلگەردىكىلەر-رىلەتۇ.
امبىباپ شىپپاگەرلەردى ءتۇيىن ەتكەن نەگىز-گى ساتى مەدەۋ – دەنساۋلىق ساقتاۋ دارىندىلار قو-سىنى قۇربلىسىن ىلگەرلەتەپ، نەگىزگى ساتىنىڭ مەدەۋ شارىت – جاعدايىن، دەڭگەيىمىن جوعارىلاتۇ.
ءتۇيىندى جەرگىلكىتى اۋرۇلاردىڭ، جۇقپالى اۋرۇلار-دىڭ، كاسىپتىىك اۋرۇلاردىڭ دىنن الۇ – مەدەۋ، قۇتقارۇ – مەدەۋ سەرىپىنىن ارتتىرۇ.
مەدىتسىنالىق كۇ-تىمەدۇ، دەنساۋلىق كۇتىمەدۇ ىنچىنەرىياسى قۇرىلد-سىن كۇشەيتىپ، دەنساۋلىق ساقتاۋ كاسىپ سالاسىن زور كۇشپەن دامىتىپ،
از ۇلت بۇقاراسىنىڭ سالاماد-تىق دەڭگەيىمىن جوعارىلاتۇعا قۇلىشىنۇ.

قوعامدىق قامسىزداندىرۇ كولەلمەن كەڭەيتۇ ىنچىنەرىياسىن اتقارۇ.
نەگىزگى زەپىنەكتەرلىك قامسىز-داندىرۇى ءتۇزىمەن قاۋسىزداندىرىپ، جۇمىسىزددىق جانە جۇمىس ۇستىندە جارالانۇ قامسىزداندىرۇى ءتۇ-زىمەن كەمەلدەندىرىپ،
قالا، اۋىل تۇرعىندارىنىڭ جا-زاتايىم جارالانۇ قامسىزداندىرۇىنىڭ،
قالا – قالاشىق جۇمىشى – قىزمەتسىلەرىنىڭ سالباقتى ناۋقاس قام-سىزداندىرۇنىڭ قامتۇ كولەلمەن كەڭەيتىپ،
قالا – اۋىل تۇرعىندارىنىڭ ەك تومەنگى تۇرمىسىن قامتاما-سىز ەتۇ ىلشەمەن جاعدايعا قاراي رەنتەۋ مەھانىزىمىن كەمەلدەندىرىپ،
مۇكەدەكتەر، پىسىچىكالىق اۋرۇلار سىياقتى ەرەكشە قاۋىمعا باعستالغان قۇتقارۇ – كومەك-تەسەۋدى كۇشەيتىپ،
اۋىل – قىستاققاعى تىلەك – قالاۋى بار “بەستە قامتاماسز ەتىلەتىن” قارتاردى تۇگەلدەي شوغىرلى باغىپ – قاعەۋدى،
جەتىم بالالاردى تۇگەلدەي شوغىرلى باغەۋدى جۇزەگە اسىرۇدى ىلگەرلەتۇ.

بەيقۇت ۇيىمەن قامتاماسز ەتۇ ىنچىنەرىياسىن اتقارۇ.
تۇرعىن ءۇي جالعا بەرۇ – الۇ بازارىن جەدەل جەتىلدىرىپ، دامىتىپ، جەرمىن قامداۋدا جالعا بەرىلە-تىن تۇرعىن ءۇي قۇربلىسىنا بەيىمەلدەتىن، جالعا الۇ مەن ساتىپ اۋۇدىڭ ۇقىعى تەك بولانتىن ساياسات – شارالاردى ورنانىپ، كەمەلدەندىرىپ، كوللەكتىۋ قۇ-ربلىسىنا پايدالانلانتىن جەرلەر مەن كاسپورىنداردىڭ، ءسورىندارىنىڭ قولىنداغى بوس تۇرعان جەرلەردەن پايدالانىپ جالعا بەرىلەتىن ۇيلەر سالۇ جونىندە نىزدە-نىس جاساپ، قامتاماسز ەتۇ سىياقتى جالعا بەرىلەتىن تۇرعىن ۇيلەر قۇربلىسىنىڭ سەرىپىنىن ارتتىرىپ،
ۇزاق ۇاقىتقا ءۇي جالداۋ سايباستىن كەمەلدەندىرىپ،
ۇزاق ۇاقىتقا ءۇي جالداۋ بازارىن ارناعا ءتۇسىرىپ،
دامە-تىپ، جالعا بەرىلەتىن ۇيلەردىڭ سالىق – اقى اۋىرتىپ-لەين تومەندەتەتىپ،
قالا – قالااشتقاعى قىينىشلىعى بار وتپاسىلاردىڭ، جاتخادان جۇمىستانغان جۇمىشى – قىزمەتسىلەر مەن سىرتتان كەلپ جۇمىس سۈپەتىىن ادامداردىڭ ءۇي ساتىپ الا الھاۋ ماسەلەسىن شىنايى شەشۇ.
قالا – قالااشتقارداغى لاشىقتى رايونداردى جانە قالا ورتاسىنداغى قىستاققاردى جاڭالاۋدى ورنىد-تى قادامىمەن اتقارپ،
قالا – قالااشتقارداغى بايىرىعى، كونه شاعىن اۋماقتاردى جاڭالاۋدى جەدەلدەتەپ،
قالا – قالااشتقارداغى 1714 بايىرىعى، كونه شاعىن اۋ-ماقتى، 231 مىڭ 500 اۋيدى جاڭالاۋ مىندەتىن ورنىد-داپ، شاعىن اۋماقتاردىڭ سايكەستى قۇربىلعارلىن جانە قالا اكىمشلىگى نەگىزدىك قۇربىلعارلىن ءتۇيىند-دى تۇردە جاڭلاپ، قازىر بار تۇرعىن ۇيلەرگە لىقت ورناتۇدى زور كۇشپەن ىلگەرلەتەپ،
الھۇمەتتىك اۋ-ماقتاعى زەپىنەتكەرلىك، باغىپ – قاعۇعا، تارىيەلەۋگە

ۇكىمەت قىزمەتىنەن بايانداما

اماناتاۋ، مەدەۋ سىياقتى الھۇمەتتىك قىزمەت كور-سەتۇلەردىڭ دەڭگەيىمىن جوعارىلاتۇ.
اۋىل – قىستاققار-داغى ۇيلەردىڭ ھاۋىپسىزدىك كومەسكى قاتەرلەرىن ارناۋلى رەنتەۋ – جونگە سالۇدى ىشكەرلەي ورىستە-تىپ،
اۋىل – قىستاققارداغى بەيقۇت ۇيلەر مەن كوش-پەندى مالشىلاردى وترىقتاندىرۇ ىنچىنەرىياسىن بە-كەمدەۋ جانە ونىڭ دەڭگەيىن جوعارىلاتۇ.

“كومىردىڭ ورنىنا ەلەكتر پايدالانۇ” ىنچىنەرىياسىن اتقارۇ.
وڭتۇستىك شىنجاڭدىاعى كومىردىڭ ورنىنا ەلەكتر پايدالانۇ (D – مەرزىمدىك) ىنچىنەرىياسى بويىنىشا قالعان 287 مىڭ وتباسىن جاڭالارۇ مىندەتىن ورنىداپ،
“كومىر-توبىك ورنىنا ەلەكتر پايدالانۇ” مەن “كومىردىڭ ورنىنا وتىندىق گاز پايدالانۇدى” بىرلەستىرىپ،
از ۇلت بۇقا-راسىنىڭ تۇرمىس شارىت – جاعدايىن كۇش سالا جاقسار-تىپ، تۇرمىستىق وزىندىك قۇندى تومەندەتۇ.

شەكارانى گۇلدەندىرىپ، خالىقتى اۋقاتتاندىرۇ ىنچىنەرىياسىن اتقارۇ.
شەكارا بويىنداغى اپاپ جەرلەر-دىڭ وڭىرلىك – بايلىق باسپىدىغىن تولىق ساۋلەلەند-دىرىپ، شەكارا بويى ەكونوميكالىق بەلدەۋى كاسىپ سالاسى شوغىرىن دامىتىپ، مانەرلەۋ ساۋداسىن قاپىلد-ماۋدان، ويىستىرۇدان ۇلكى كورسەتۇ بازارلارنىان ءېىر توبىك جەتىلدىرىپ، خالىق سانى ءېىرشاماشا اۋلىتىار-دىڭ دامۇىن سەپتەلمەدەۋ نىسانىن ۇزدىكىسىز اتقارپ، شەكارا وڭىردەڭى بۇقارانىڭ جۇمىستانۇىن، كىرىسىن ارتتىسىرۇن جەبەپ، شەكارا خالىقنىڭ ءۇندىرىس، تۇرمىسى شارىت – جاعدايىن جاقسارتۇ.

الھۇمەتتىك ھاۋىپسىزدىكتى قامتاماسز ەتۇ ىنچە-نەرىياسىن اتقارۇ.
ازىق – تۇلك، ءدارى – دارمەك حا-ۋىپسىزدىگىن باقىلاۋ – باسقارۇدى كۇشەيتىپ، توتەند-شە جاعداي بويىنىشا باسقارۇ جۇيەسى، زاتتىق ماتەر-يالدارمەن قامتاماسز ەتۇ جۇيەسى قۇربلىسىن كۇشەي-تىپ، جاراتلىستىق اپاتتارندان ساقتانۇ جانە ونى وڭلاۋ ءتۇيىندى ىنچىنەرىياسى قۇربلىسىن جەدەلدەتۇ.
ھاۋىپ-سىزدىك تانىمەن شىنايى بەرىك ورنانىپ، ءۇندىرىس ھاۋىپسىزدىگى جاۋاپكەرلىكك ءتۇزىمىن قاتاڭ تىناق-تاندىرىپ، ھاۋىپسىزدىكتى باقىلاۋ – باسقارۇدى كۇ-شەيتىپ،
اۋىر، ەرەكشە اۋىر وقىعالاردىڭ تۇلۇىن باتتىل تەجەپ،
از ۇلت بۇقاراسىنىڭ ءومىرى مەىن مال – مۇلكىنىڭ ھاۋىپسىزدىگىن قامتاماسز ەتۇ.

ورنىقتىلىق ارقىلى خالىققا تىپەيدىك جاساۋ ىنچە-نەرىياسىن اتقارۇ.
قوعام ورنىقتىلغىن
از ۇلت بۇقارا-سىنىڭ باقتىنىڭ، تىنىش – اماندىلىغىنى ەك نەگىزگى تالايى جانە ەك ماڭىزدى خالىق تۇرمىسى ىنچىنەرىيا-سى ەتۇگە تاباندى بولپ، زورلىقتى كۇشتەن، لاڭ-كەستىكەن، ۇلىتتىق بولشەكئۇشلىكەن، ءندىي ۇشقا-رىلىقتان جانە قارا – سۇرقيا كۇشتەردەن باتىل ساقتا-نىپ جانە ولارعا سوققى بەرىپ، زاڭعا قايشى ءتۇرلى قىلمىستىق ارەكتەتەردەن باتىل ساقتانىپ جانە وعان سوققى بەرىپ،
از ۇلت بۇقاراسىنىڭ ءومىرى مەن مال – مۇلكىنىڭ ھاۋىپسىزدىگىن قورعاپ، تىنىش، ءنارتىپتى قوعامدىق ورتا قالىپتاستىرىپ،
بۇكىل قو-امدا ورنىقتىلىقتىڭ پايداسىن تولىق سىكە قوسىپ،
از ۇلت بۇقاراسىنىڭ ورنىقتىلىقتىڭ پايداسىنان تولىك يىگە-لىكتەنئۇنەنە مۇمكىندىك جاساپ،
از ۇلت بۇقاراسىنىڭ تىنىش ءومىر، شات – شادىپان تىرشلىك كەشۇنە شى-نايى كەپىلدىك ەتۇ.

(II) يىڭتۇان مەن جەرگىلكىتى ورنىنىڭ توعىسا دامۇىن جەبەپ، يىڭتۇاننىڭ ەرەكشە رولىن اناعۇرلىم ويداعىداي ساۋلەلەندىرۇنە قولداۋ كورسەتۇ

يىڭتۇان مەن جەرگىلكىتى ورنىن ءېىر تۇتاس جۇيە، يىڭتۇان مەن جەرگىلكىتى ورنىن ءېىر وتباسى يدەياسىن بەرىك ورنانىپ، يىڭتۇاننىڭ رەفورمالاردى تەرەڭدەتۇتىنە جانە وڭتۇوستىككە قىزاي دامۇىنا، يىڭتۇان مەن جەرگىلكىتى ورنىنىڭ تەرەك توعسۇىن جەبەۋگە كوكىرەك كىرنەگەن سىتتىق نىتىامەن قولداۋ كورسەتىپ، يىڭتۇاننىڭ ەرەكشە رولىن ساۋلەلەندىر-ىۋىنە تاماشا شارىت – جاعدايى اىزىرلەۋ.
يىڭتۇاننىڭ “اكىمشىلىك” قۇكتىكسىياسىن قاۋىسىزداندىرۇنما جانە وعان بۇرىلىس جاساۋىنا قولداۋ كورسەتىپ، يىڭتۇاننىڭ اۋتونوميالى رايون بەرگەن اكىمشىلىك قۇكتىكسىيالاردى جانە اكىمشىلك زاڭ اتقارۇ ۇقىغىن قا-بلداۋىنا جانە ويداعىداي اتقارۇنىنا جەنەشكىلىك ەتىپ، كومەك كورسەتىپ، يىڭتۇان دامۇىنىڭ نىنگى قوزعاۋ-شى كۇشى مەن ومىرسەڭدىگىن ۇزدىكىسىز قاۋلاتۇ.
وڭتۇستىك شىنجاڭ تىلك يىگەرلىگەن اۋماقتارىنداغى كاسىپ سالاسىنىڭ ورنالاستىرىلمەن، خالىقتىڭ ورتا-نالاسۇن، قالا – قالااشتقانوۋ جۇلگەسىن ءېىر تۇتاس جوسپارلاپ، يىڭتۇاننىڭ وڭتۇوستىك شىنجاڭدا شى – قالاقالا مەن تۇان – قالااشتقاردان ءېىر توپىن جاتخادان قۇرۇنما قولداۋ كورسەتىپ، يىڭتۇاننىڭ قا-تىناس، سۇ يىگىلگى، ەلەكتر قۇاتى، حابارلاما سىياقتى ەلەۋلى نەگىزدىك قۇربىلعلار قۇربلىسىن كۇشەيتۇنە قولداۋ كورسەتىپ، يىڭتۇاننىڭ وڭتۇس-تىككە قاراي دامۇىنا قاتىستى سۇ ماسەلەسىن كۇش سالا شەشىپ، يىڭتۇاننىڭ وڭتۇوستىككە قاراي دامۇىنا بەلسەندى تۇردە شارىت – جاعداي اىزىرلەۋ.
يىڭتۇان مەن جەرگىلكىتى ورنىدى توعىستىرا دامتۇ ءتۇزگىلىس-مەھانىزىمىن كەمەلدەندىرىپ، يىڭتۇان مەن جەرگىلىس-تى ورنىنىڭ ەكونوميكا، مادەنىيەت، قوعام، كادىر – دا-رىندى، ۇلتىتار نىتىماغى، قورشاعان ورتانى قورعاۋ سىياقتى جاقئاردا توعىسا دامۇىن جەبەپ، ەكونوميكادا تو-عىسا دامپىتىن، مادەنىيەتتە توعىسا بىرگە قۇراتىن، ورنىق-

تىلىقتى قورعاۋ جاۋاپكەرلىگىنىڭ بىرگە ارقالايتىن، ۇلتىتار نىتىماغىندا وزات ورنىندى بىرگە قۇراتىن جاعداي قالىپتاستىرۇدى ىلگەرلەتۇ.

(I2) دامۇ مەن ھاۋىپسىزدىكتى ءېىر تۇتاس جوسپارلاپ، قوعامدىق كەلەلى جاعدايدىڭ ۇزدىكك

سىز ورنىقتى بولۇىن، باياندى ورنىقتىلغىن ساقتاۋ
جالپى تۇالعالىق مەھملەكەت ھاۋىپسىزدىگى كوزقا-راسىنا تاباندى بولپ، ساقىتق داپىلىن ۇزبەي قاعىپ، قاي – قاشان دا قىرعاى بولپ، ءتۇرلى سالالارداغى ەلەۋلى ھاۋىپ – قاتەرلەردەن ساقتانپ جانە ونى سە-يلىتىپ، ەكونوميكالىق، قوعامدىق دامۇعا تاماشا ورتا اىزىرلەۋ.
شىنجاڭنىىڭ بولشەكئۇشلىككە قارسى تۇرۇ، لاڭكەستىككە قارسى تۇرىپ، ورنىقتىلىقتى قورعاۋ كۇ-رەسىنىڭ ۇزاق ۇاقىتتىلغىن، ماشاقتاتىلغىن، كۇزدەلد-لىگىن تەرەك تانىپ، لاڭكەستىككە قارسى تۇرىپ، و-رنىقتىلىقتى قورعاۋ سىندى وسى ارقاۋدى قاي – قاشان دا مىقتاپ شىراتىپ، شىنجاڭدىى زاڭمەن جونگە سالۇعا تاباندى بولپ، جان – جاقىنى شارا قولدانىپ، تۇبىرد-مەن وڭاۋ مەن ۇستىنەن وڭاۋدى قاتار يىگەرپ، نا-زاردى باس نىساناعا شوغرلاندىرىپ، كەشەندى شا-رالاردى ويداعىداي اتقارپ، قاتاڭ سوققى بەرۇدىڭ تەڭەۋىرنىدى كۇپىنەن جازباۋعا تاباندى بولپ، لاڭ-كەستىككە قارسى تۇرىپ، ورنىقتىلىقتى قورعاۋدىڭ سىكە اساتىن، تىتىمدى شارالارنىا مىزعىماستان تىنايد-دى بولپ، لاڭكەستىككە قارسى تۇرىپ، ورنىقتىلىقتى قورعاۋدىڭ زاڭمەن جونگە سالسۇن، ودايىسلاۋىن جۇزەڭگە اسىرۇ.
زاڭ قارۇننان پايدالانىپ كۇرەس جۇرگىزىپ، قىلمىسقا سوققى بەرىپ، زاڭمەن جونگە سالۇ وىنان جانە زاڭمەن جونگە سالۇ تاسلىنەن پايد-ىدالانىپ، ھاۋىپ – قاتەردەن ساقتانىپ، ماسەللەلەردى ءېىر جاقىنى ەتىپ، قايشىلىقتاردى شەشۇ.
ھاۋىپ – قا-تەردى سەيلىتۇ قىزمەتىن تىڭغىلىقتى، ويداعىداي سىتەپ، ۇكىمەتتىك قارنىزدى باسقارۇدى كۇشەيتىپ، كاسپورىندار قارىز قاتەرىنەن قاتاڭ ساقتانىپ، ساۋدا-لىق بانكەلەردىڭ فىنانس ھاۋىپ – قاتەرىن قاتاڭ مەڭگەرۇ.
ارىز – تالاپ ءتۇزم – مەھانىزىمىن ونان ارى كەمەلدەندىرىپ، بۇقارانىڭ زاڭدى ۇقىق – مۇد-دەسىن بار كۇشپەن قورعاپ، قوعامنىڭ جارسامھىدل-مى مەن ورنىقتىلغىن جەبەۋ.

ۋاكىلدەر! شىنجاڭغا باعەتتامالى كومەكتەسۇ ۇزاق ۇاقىتتىق ەلەۋلى سىرتانەڭىيا، پارىتيا ورتالىق كومىتەتىنىڭ شىنجاڭغا دەگەن ەرەكشە قاقمورلىعى. شىنجاڭغا كومەكتەسەنتىن ولكە، قالاالاردىڭ وزىق ۇستانىمدارىن مۇقيات ۇيرەنىپ، شىنجاڭغا كومەكتە-سەنتىن ولكە، قالاالاردىڭ “14 – بەسجىلدىقتاعى” شىنجاڭغا كومەكتەسۇ جوباسىن تىياناقتاندىرىۋىنا بەل-سەنە سايكەسىپ، نازاردى كادىر – دارىندىلار ارقىلى شىنجاڭغا كومەكتەسۇ، كاسىپ سالاسىى ارقىلى شىنجاڭغا كومەكتەسۇ، جۇمىستاندىرۇ ارقىلى شىنجاڭغا كومەكتەسۇ، عىلىم – تەخنىكا ارقىلى شىنجاڭغا كومەكتەسۇ، وقۇ – اعارتۇ ارقىلى شىنجاڭغا كومەكتەسۇ، مەدىتسىنا ارقىلى شىنجاڭغا كومەكتەسۇ، مادەنىيەت ارقىلى شىنجاڭغا كومەكتەسۇ، دەنە تارىيە ارقىلى شىنجاڭغا كومەكتەسۇ جاعىنا شوغىرلاندىرىپ، كۇش سالپ، شىنجاڭغا باعەتتامالى كومەكتەسۇدىڭ جالپىلىق نىمىدلىگىن ەك جوعارى شەكتە ساۋلەلەند-دىرۇمىز كەرەك!

ۋاكىلدەر! شىنجاڭ ەلەمىزدىڭ باتىس سولئۇستى-گىنىدەڭى ماڭىزدى ھاۋىپسىزدىك قالىقتىسى، شەكارا وڭىردىڭ ورنىقتىلغى مەن تىنىشتىعى قۇرىش قورعا-دىڭ قورعاۋىنان ايرىلا الپايدى. مەھملەكەت قورعانىسى تارىيەسىن كۇشەيتىپ جانە كەمەلدەندىرىپ، مەھملەكەت قورعانىسى جانە اسكەرىي بولم قۇربلىسىنا قولداۋ كور-سەتىپ، جاڭا داۋىردەڭى قوسىننان بوساعان اسكەرلەر قىزمەتىن مۇقيات ويداعىداي سىتەپ، قوس قولداۋ قىز-مەتىن جانە ارىيا مەن خالىق بىرگە قۇرۇ مەھانىزىمەن كەمەلدەندىرىپ، اسكەرىلەر داڭقى جۇيەسىن ورناتتۇ-دى ىلگەرلەتەلىپ، ارىيا مەن ۇاقىتقا جەتەلەۋىنا جانە خالىق نىتىماغىنىڭ تامىرىن تەرەڭدەتەپ، جاپبارمەن جايقاتلىپ، ماڭگى جاسىل بولۇىن ساقتاۋ كەرەك!

ۋاكىلدەر! كەزەكتە جاڭا تىپتىى ايدارشا ۇيىرۇس وكپە قابىنۇ نەندەتى دۇنيە جۇزىندە ءورشىپ تۇر، را-يونيىمىزدىڭ ساقتانۇ – تىزگىندەۋ جاعدايى ءالى دە ايد-رىنشا قاتاڭ. مىندەتتەن ساقتانۇ – تىزگىندەۋ سىندى ارقاۋدى قاي – قاشان دا مىقتاپ شىراتىپ، مىندەتتەن ساقتانۇ – تىزگىندەۋدى ودايىلاندىرۇدى زاڭ بويىند-شا، عىلمى، دالمە – ءمال ويداعىداي يىگەرپ، ەرتە بايقاۋعا، ەرتە مالىيەدەۋگە، ەرتە اۋاشالاۋعا، ەرتە مەدەۋگە تاباندى بولپ، سىرتتان كۇشەن ساقتانۇ، شىتە قايتا بەلەك بەرۇدەن ساقتانۇ شارالارنى كۇشەيد-تىپ، شەكارا وتكەلىندەڭى مەھملەكەت قاقپاسىن، شىنجاڭغا كرەتىن قاقپانى،